Otkrivenje Isusa Krista

1. Naslov
2. Pisac
3. Primatelji, mjesto i okolnosti
4. Datum
5. Kanoničnost
6. Apokaliptika
7. Teologija
8. Sadržaj i cilj
9. Veza sa SZ-om i simbolika
10. Škole tumačenja
11. Struktura i raspored
12. Okvirni raspored
13. Struktura: kontinuitet i usporednost
14. Usporednost na temelju 5 nizova viđenja
15. Podrobni raspored
16. Mogući ustroj Otkrivenja
17. (Ne)sveto trojstvo, poglavlja 12-14
18. Krist i njegova imena u Otkrivenju
19. Početak i kraj – Mojsije i Ivan
20. Pregledani komentari

Zaklano Janje,
Lav iz Judina plemena,
i Zmaj

Knjiga koja čini sretnim
Tko je dostojan štovanja?
Tko je Kralj svijeta?
Gospodin koji ponovno dolazi
Nada za Crkvu
Trijumf Janjeta
Što će se uskoro dogoditi
Povratak Kralja
Utjeha za Crkvu
Cilj svega

Proroštvo ne služi nagađanju,
nego poticanju!

Otkrivenje je dano da otkrije!

1. Naslov

Naslov knjige su prve tri riječi knjige: Otkrivenje Isusa Krista. Na grčkom se otkrivenje kaže „Apokalypsis“. To znači ukloniti pokrivalo/veo, dakle „otkrivanje“. To se može dogoditi samo po samom Isusu Kristu. I ono je ujedno otkrivanje o Isusu Kristu, o onome što on jest, što je učinio i što će učiniti.

Mnogi tu knjigu nisu cijenili kao druge biblijske knjige, jer im se činila mračnom i skrivenom, ali namjera Otkrivenja (odsad skraćeno Otk.) upravo je suprotna, naime otkrivanje, rasvjetljivanje i ohrabrenje za onoga tko čita (ne samo za onoga tko razumije) i tko to čuva, tj. drži se toga i vrši (1,3). Otk. nije za „znatiželjne“, nego za „sluge“!

2. Pisac

Predstavlja se kao Ivan, brat i drug u nevolji (1,4.9, 22,8). Ali o sebi samome „otkriva“ malo. Tko bi drugi osim Ivana, Isusova učenika i apostola, mogao tako samo po sebi razumljivo predstaviti se crkvama? Justin Mučenik (100.-165. po. Kr.) i Irenej (115.-202.) potvrđuju da je autor Isusov učenik i apostol Ivan.

Ali to se već rano dovodilo u pitanje, jer su stil i jezik Otk. te evanđelja i poslanica navodno tako različiti. Unatoč razlikama postoje i podudarnosti. One ne moraju nužno dokazivati da nije riječ o istom piscu.

Ivan znači „Bog je milostiv darovatelj“. Isus njega i njegova brata Jakova naziva „sinovima groma“ (Mk 3,17). Oba značenja dolaze do punoga izražaja u njegovim spisima.

Ivan je živio dugo, na kraju vjerojatno u Efezu nakon Pavlove smrti. Je li Ivan umro mučeničkom smrću ili u dubokoj starosti „prirodnom“ smrću, nije dokazano. Predaja govori o mukama kad su ga u Rimu uronili u kipuće ulje, što je navodno preživio neozlijeđen, a zatim je prognan na otok Patmos u Egejskom moru. Odande se vratio u Efez.

3. Primatelji, mjesto i okolnosti

To je sedam mjesnih crkava u Maloj Aziji (pogl. 2+3). Moglo bi se pitati je li svaka crkva dobila potpuni prijepis cijeloga Otk. ili samo pismo upućeno njoj.

Primatelji su, kao i Ivan, bili ljudi koji su dijelom bili izloženi progonu i teškoćama te su se morali boriti s krivim učenjima i utjecajima iz poganstva (gnostika) i židovstva. Iako se progon pojavljivao u valovima i nije uvijek i svugdje bio jednako žestok, u 1. i 2. stoljeću nedvojbeno se osjeća hladan odnos između države i Crkve.

Kaže se da se tada nijedna poslanica NZ-a nije čitala tako revno kao Otk., jer je govorila u srce Crkve, na utjehu i ohrabrenje. To potiče da i mi revnim čitanjem te poslanice možemo iskusiti velik blagoslov.

S Patmosa, gdje je Otk. napisano, Otk. je otišlo sedmerim crkvama i prenio ga je jedan ili više glasnika običnim cestama onoga vremena.

4. Datum

O datumu nastanka najdulje poslanice NZ-a postoje dva mišljenja. Rano datiranje smješta ga u vrijeme Neronove vladavine (54.-68.). Budući da Ivan treba izmjeriti hram u Jeruzalemu, to bi moralo biti prije

njegova razorenja 70. godine.

Više tumača stavlja datum znatno kasnije, u vrijeme Domicijanove vladavine (81.-96.), tako i Irenej, koji je bio učenik Polikarpa, a on sam opet Ivanov učenik. Domicijan je bio prvi car s carskim kultom, u kojem se dao štovati kao Gospodin i Bog (Dominus et Deus). Carskomu kultu Ivan suprotstavlja pravo štovanje živoga Boga i Janjeta.

Datum nastanka povezan je i sa školom tumačenja koja tumači Otk. Tako preteristi, a i postmilenijalisti, logično daju prednost ranom datiranju.

5. Kanoničnost

U kanonu NZ-a, sa svojih ukupno 27 knjiga i poslanica, Otk. s pravom stoji na posljednjem mjestu. Kao jedina proročka knjiga NZ-a bavi se onime što, gledano s trenutka nastanka, leži u budućnosti.

Vjerodostojnost Otk., njegovo apostolsko autorstvo, a time i nadahnuće, relativno su rano (druga polovica 2. stoljeća) dovele do toga da je imalo priznato mjesto u kanonu NZ-a, čemu je možda pogodovalo brzo širenje među sedam crkava. S druge strane – u Istočnoj crkvi – trebalo je čekati do 12. stoljeća da se Otk. prizna. Glavne sumnje temeljile su se na pretpostavci da Otk. ima drugoga (nepoznatoga ili nepotvrđenoga) pisca nego Ivanovo evanđelje. Jezični je stil, kako se priznaje, različit i mogao bi navesti na pretpostavku o različitim autorima. Razlika u jeziku može se objasniti na različite načine: Ivan je govorio aramejski i napisao je Otk. rano, za razliku od evanđelja, koje je napisao „boljim“ grčkim. Ili je imao pisara koji je dobro znao grčki ili je bio Grk te je izgladio Ivanov jezik. Drukčiji stil Otkrivenja namjeran je, a razlike su, s obzirom na „apokaliptiku“, htjene.

6. Apokaliptika

Nebiblijska i židovska apokaliptika jest pisani ili književni stil koji je od 2. stoljeća pr. Kr. do 2. stoljeća po. Kr. bio raširen i omiljen u židovstvu. Ti su se spisi služili slikama i simbolima, nebeskim i mračnim bićima, a shvaćali su se kao ohrabrenje za teška vremena predskazivanjem boljih vremena. Autor se služio pseudonimom (Henoh, Abraham, Baruh, Ezra i dr.).

Nedvojbeno se može utvrditi stanovita podudarnost. Književni je stil ove nadahnute poslanice apokaliptički i čitateljima se činio kao nešto poznato ili uobičajeno. Ipak su razlike prema židovskoj apokaliptici prevelike da bi se i Otk. smjestilo onamo: autor se predstavlja i poziva se na Isusa Krista kao izvor otkrivanja. Njegov je sadržaj jedinstven. Nije židovski, nego kršćanski. Apokaliptika ove knjige vezana je uz osobu Gospodina Isusa Krista.

7. Teologija

Teologija Otk. drukčija je od one koju imamo u drugim poslanicama, čak i u Ivanovim, ili u Pavlovim i Petrovim. U Otk. ona se sastoji od vizualne teologije, od gledanja. Slušatelja se vodi u oluju, u oganj, u potrese, u boli, u hulu i bjesnilo. Teologija Otk. temelji se na nauku NZ-a, ali osobito u viđenjima na SZ-u. Otk. se neposredno nadovezuje na simboliku SZ-a i vodi je dalje sve do dovršenja.

8. Sadržaj i cilj

Božje spasenje nije samo osobna, pojedinačna stvar. Otk. otkriva Božji suvereni plan ponovnoga preuzimanja i „ponovnoga osvajanja“ zemlje (kozmosa) po njegovu Sinu Isusu Kristu. Otk. vodi sve do dovršenja njegova plana u novom stvorenju. Put dotamo opisan je u Otk. kao ni u jednoj drugoj poslanici NZ-a. Ipak Otk. ne sadrži podroban „vozni red posljednjih vremena“.

Cilj Otk. za čitatelja, za vjernika, ono samo navodi: pravednik neka bude i postupa još pravednije, a sveti neka (u svojem govoru i djelovanju) postane još svetiji (22,11).

Cilj je knjige utjeha i ohrabrenje. Otk. nas uvjerava da Božje prijestolje čvrsto stoji, da Bog sjedi na njemu, da prijestolje ne šuti i da ima plan. Bog se odande silno i djelotvorno umiješa u svjetska zbivanja kako bi učinio kraj grijehu i nepravdi i kaznio grješnika. Na pitanje „Hoće li uvijek ovako ići dalje?“ Otk. pouzdano odgovara: Ne! Bog i Janje će pobijediti. Ali do Gospodinova pojavka neće izgledati kao pobjeda kršćana, nego kao poraz, jer mnogi umiru kao mučenici. Ali njihovo umiranje njihova je pobjeda, upravo kao što je Janje pobijedilo svojom smrću.

Taj pogled unaprijed i objava Sina Božjega po ovoj poslanici vodi Crkvu, koja sada trpi, k štovanju Boga i Janjeta. To je velika razlika: stanovnici zemlje klanjaju se idolima, kršćani Janjetu.

9. Veza sa SZ-om i simbolika

Otkrivenje ima smisla samo u svjetlu SZ-a. U Otk. ima više od 500 upućivanja na cijeli SZ (ali nijedan izravan citat). Ivan se najviše poziva na Daniela, Izaiju i Ezekiela, te na Izlazak.

Simbolički jezik Otk. jasan je i većim se dijelom – ali ne samo – temelji na SZ-u.

- Simboli koji se mogu objasniti na temelju drugih biblijskih knjiga
- Simboli koji su objašnjeni u samom Otk.
- Simboli koji se mogu objasniti iz konteksta Otk.
- Simboli koji se mogu objasniti na temelju drugih (ili vanjskih) izvora

10. Škole tumačenja

Tijekom povijesti Crkve iskristalizirali su se različiti pogledi na Otk. Tako se danas može govoriti o školama tumačenja. One se načelno razlikuju u vremenskom smještanju stvari i događaja, stvari o kojima Ivan piše. Jednako tako, a i kao posljedica prethodnoga, postoje razlike u tumačenju simbola. To tumačenje mora biti suzdržano i oprezno, jer nam kod nekih nedostaje mogućnost da imamo stopostotnu sigurnost tumačenja.

- *Preteristično tumačenje* (suvremenopovijesno): proroštva su se ispunila već u Ivanovo vrijeme. Npr. zvijer i broj 666 ispunili su se u osobi Nerona.
- *Povijesno tumačenje*: ispunjenja proroštava traže se i tumače tijekom cijele povijesti Crkve (npr. Luther, i drugi reformatori, Isaac Newton).
- *Futurističko tumačenje* (posljednjopovijesno): većina proroštava, gledano s Ivanova i s našega gledišta 2012. godine, tek će se ispuniti, u vremenu malo prije nego što Krist ponovno dođe, vidljiv svim ljudima (npr. J.N. Darby, C.I. Scofield, Walvoord, Ryrie, Hal Lindsay, ponajprije gledište dispenzacionalizma).

- *Idealističko tumačenje* (nadpovijesno): proroštva ne opisuju povijesne događaje, nego na poseban način uvijek iznova izražavaju da će Bog pobijediti Zloga i zlo.
- *Tumačenje povijesti spasenja*: to se tumačenje ne veže uz jedan model, nego pokušava svaki tekst tumačiti onako kako tekstu najbolje odgovara. Tako se u tom načinu tumačenja primjenjuju sve četiri prethodne metode, a da se čovjek ropski ne veže uz jedan model tumačenja (T. Zahn, O. Cullmann, G.E. Ladd). U biti se povijest gleda od svojega cilja: Kristov dolazak budući je prijelomni trenutak koji završava staro i uvodi novo.

Radi potpunosti, uz pojedine škole tumačenja moraju se spomenuti i različita shvaćanja tisućljetnoga kraljevstva, koja su opet povezana s gore navedenim školama tumačenja.

Amilenijalizam: tisućljetno se kraljevstvo tumači duhovno i kao nešto što već postoji (ostvareno) od Isusova uzašašća. S budućim Isusovim dolaskom tada počinje novo stvorenje.

Postmilenijalizam: tisućljetno kraljevstvo nastat će širenjem evanđelja u vanjskom obliku tijekom dugoga razdoblja i bit će predano Kristu koji ponovno dolazi.

Premilenijalizam: tisućljetno kraljevstvo počinje Isusovim dolaskom, dolaskom Mesije. Ono je posve buduće i treba ga shvatiti doslovno. Unutar premilenijalizma postoje 2 smjera koja to shvaćanje načelno zastupaju:

1. Dispenzacionalizam (najraširenij): u tom kraljevstvu mira ispunjavaju se sva obećanja na duhovno obnovljenom nacionalnom izraelskom narodu, tada s hramom i žrtvenom službom u Jeruzalemu te Mesijinom svjetskom vlašću odande. Crkva vlada s Kristom. Pogl. 4 – 19 Otk. opisuju isključivo vrijeme nakon uznesenja Crkve, sedmogodišnje razdoblje nevolje.
2. Klasični ili povijesni premilenijalizam: prvi su kršćani očekivali buduće kraljevstvo mira, a i vlast Antikrista i tlačenje kršćana koji mu prethode. Otk. opisuje buduće događaje, ali se tiče cijele povijesti Crkve sve do Gospodinova dolaska, pri kojem se događa i uznesenje.

Ova shema prikazuje shvaćanje premilenijalizma:

(Shema: vremenska crta slijeva nadesno)

- 1. Kristov dolazak (križ, strelica prema gore)
- Vrijeme Crkve
- Nevolja
- 2. Kristov dolazak (strelica prema dolje)
- Milenij – tisućljetno kraljevstvo

11. Struktura i raspored

O toj temi postoji mnogo prijedloga. Različiti rasporedi temelje se na različitim gledištima i vidovima. Oni se ravnaju prema težištima, temama, vrhuncima, književnoj strukturi, umetnutim rečenicama, prekidima, brojevima i drugim mjerilima.

U svakom slučaju raspored i praćenje strukture cjelokupnoga teksta suodlučuju o tome kako se knjiga razumije. Utoliko je na ovome mjestu temeljit (osobni) rad vrlo koristan.

Mnogi tumači u 1. poglavlju, 19. retku vide ključ rasporeda. Krist kaže Ivanu:

Napiši dakle

1. što si vidio	viđenje proslavljenoga Krista, 1,12-20
2. i što jest	7 crkava u Maloj Aziji, 1. stoljeće, pogl. 2. i 3.
3. i što će se dogoditi poslije toga	od pogl. 4. ili 6., od 1. stoljeća

Time bi bila moguća gruba podjela Otkrivenja na 2 dijela:

1. Pogl. 1-3 (što je Ivan bio vidio, Krista, i što je vidio, crkve)
2. Pogl. 4-22 (nebesko viđenje sve do dovršenja novoga stvorenja).

Želi li Ivan u tom retku uopće zadati „dvodiobu“ ili „trodiobu“ Otkrivenja, među tumačima nije jednoznačno. Jednostavno objašnjenje toga retka *ne* upućuje na 2 ili 3 (vremenske) cjeline, nego jednostavno na cijelo vrijeme koje NZ naziva „posljednjim danima“. Oni su počeli već prvim Isusovim dolaskom i trajat će dok Gospodin Isus ne dođe posljednji, 2. put.

G. K. Beale u toj vezi daje napomenu vrijednu pažnje: „Završni dio (19. retka; *što će se dogoditi poslije toga*) vjerojatno je svjesna aluzija na Dn 2,28.29.45, što se u izvornom kontekstu odnosi na eshatološki okvir i doseg viđenja Božjega kraljevstva, koje će obuhvatiti cijelu zemlju. U Dn 2,28 i 29 izraz ‚posljednji dani‘ upotrebljava se kao sinonim za ‚poslije tih stvari‘. Ako se ‚poslije tih stvari‘ upotrebljava za opće eshatološko (posljednjovremensko ili posljednje) doba, onda 1,19 ne može izražavati tako usku kronološku formulu. Odnosi se vjerojatno na posljednjovremensko razdoblje, koje uključuje svoj početak u prošlosti, kao i sadašnjost i budućnost.“

Jednostavan i lako razumljiv raspored dijeli Otkrivenje na 4 dijela, pri čemu prvi i posljednji dio čine uvod i zaključak poslanice, a između njih smještena su dva glavna dijela:

12. Okvirni raspored

Uvod poslanice 1,1-8

Prvi glavni dio:

Viđenje na zemlji: Sin Čovječji i 7 poruka 7 crkvama 1,9- 3,21

Viđenje Sina Čovječjega i 7 zlatnih svijećnjaka 1,9-20

Diktat 7 poruka 7 crkvama 2,1- 3,21

Drugi glavni dio:

Viđenja na nebu: „Što će se dogoditi poslije toga“ 4,1- 22,5

- Prvi niz viđenja: Božja nebeska prijestolna dvorana; 7 pečata 4,1- 8,1
- Drugi niz viđenja: 7 truba 8,(1) 2- 11,19
- Treći niz viđenja: viđenja (žena i dijete, zmaj, Mihael, zvijer iz mora i iz zemlje) i povijesne pojedinosti 11,19- 15,4
- Četvrti niz viđenja: 7 čaša gnjeva ili suda 15,5- 19,10
- Dopunsko viđenje: bludnica Babilon 17,1- 19,10
- Peti niz viđenja: Božja pobjeda i posljednji sudovi, 19,11- 22,5

- Dopunsko viđenje: Zaručnica Janjetova - novo stvorenje 21,9- 22,5

Zaključak poslanice 22,6-21

13. Struktura: kontinuitet i usporednost

Važno pitanje u potrazi za smislenim rasporedom jest vremenski slijed opisanih događaja.

Jedno shvaćanje smatra da svi događaji Otk. slijede jedan za drugim u kronološkom smislu.

Drugo shvaćanje gleda na glavni dio Otkrivenja tako da ono govori o više usporednih ciklusa. To nisu jednostavna ponavljanja, nego nizovi viđenja – koje uvijek iznova prekidaju umetnute rečenice s objašnjenjima – koji mogu obuhvaćati cijelo kršćansko doba. Točno i sa sigurnošću ne može se reći gdje počinju, ali njihov je kraj uvijek pojavak Gospodina Isusa Krista.

Čime se može obrazložiti ta usporednost nasuprot kronološkom slijedu?

Kao što prikazuje sljedeća tablica, vide se upadljive podudarnosti. Najvažnija je ta da se u tekstu više puta spominje dolazak Gospodina Isusa Krista. Iako je taj događaj najsnažnije opisan tek u pogl. 19,12, već se prije više puta opširno spominje. Taj dolazak i hvala Bogu koja slijedi nakon njega cilj su i čvrsta točka koja svaki put zaključuje jedan niz viđenja i čini usporedni raspored smislenim.

14. Usporednost na temelju 5 nizova viđenja

4,1- 8,1	*8,1- 11,18*	*11,19- 15,4*	*15,5- 19,10*	*19,11- 22,5*
otvoreno	**otvoreno**	**otvoreno**	**otvoreno**	**otvoreno**
vrata - na nebu	7. pečat (tek je sada knjiga otvorena); tišina - na nebu	Božje svetište - na nebu	svetište Šatora sastanka - na nebu	Nebo
Prijestolje	Zlatni kadioni žrtvenik	Kovčeg saveza	Dim od Božje slave i moći	Vjerni i Istiniti
Munje glasovi gromovi	Glasovi gromovi munje potres	Munje glasovi gromovi potres tuča	Munje glasovi gromovi najveći potres najveća tuča	On sam dolazi osobno
7 pečata	7 truba	(7 znakova / odlomaka)	7 čaša	7 puta „I vidjeh“
6. pečat: **Kristov dolazak**	**7. truba:** **Kristov dolazak**	**Žetva zemlje:** **Kristov dolazak**	**7. čaša:** **Kristov dolazak**	**Kristov dolazak**
Umetak: *pogl. 7:* *144.000* *Veliko mnoštvo*	*Umetak:* *pogl. 10 i 11 (početak)*	*Umetak:* *pogl. 14 (početak):* *144.000*	*Dugi dodatak:* *Bludnica:* *Babilon*	*Dugi dodatak:* *Zaručnica:* *Novi Jeruzalem*
7,11.12: klicanje/štovanje r. 12: hvala, slava, mudrost, zahvala, čast, sila, snaga našemu Bogu ..	11,16 i d.: klicanje/štovanje r. 17: .. Gospodine, Bože, Svevladaru, .. jer si uzeo svoju veliku silu...	15,3 i d.: klicanje/štovanje r. 3: Velika su i čudesna tvoja djela, Gospodine, Bože, Svevladaru ..	19,1 i d.: klicanje/štovanje r. 1: Spasenje i slava i čast i sila Gospodinu, našemu Bogu	
7,17: Janje usred *prijestolja* .. bit će im pastir i vodit će ih k živim izvorima voda	11,17 i d.: Preuzeo si svoju *vlast* .. dati plaću svojim slugama	15,3 i d.: [Ti] *Kralju* svetih .. svi će narodi doći i pokloniti se pred tobom	19,6: Gospodin je preuzeo *svoju vlast* .. r. 9: Blaženi pozvani na svadbenu večeru Janjetovu	22,3: *Prijestolje* Boga i Janjeta .. r. 5: [Njegove sluge] ‹kao kraljevi› vladat će u vijeke vjekova

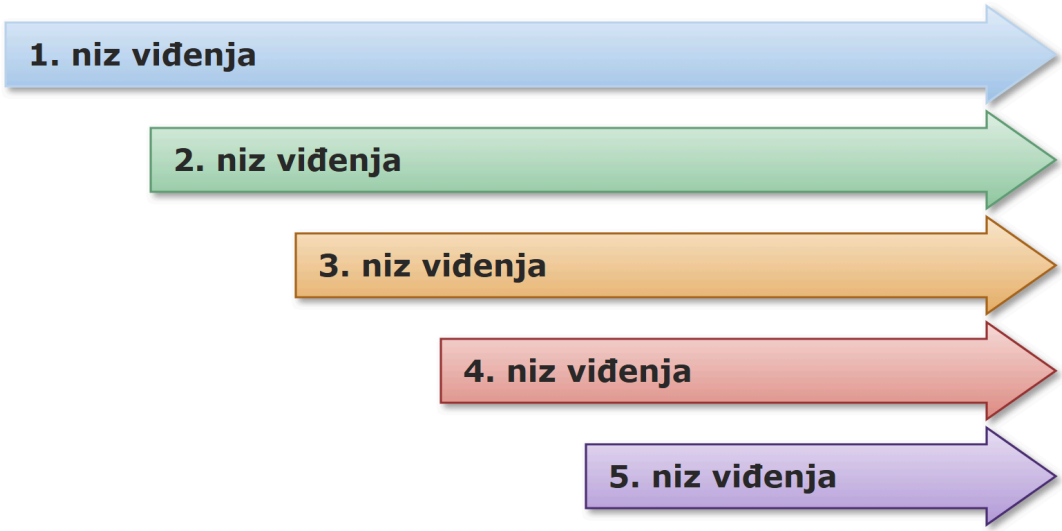
1. niz viđenja
2. niz viđenja
3. niz viđenja
4. niz viđenja
5. niz viđenja

Raspored Otkrivenja na temelju 5 nizova viđenja

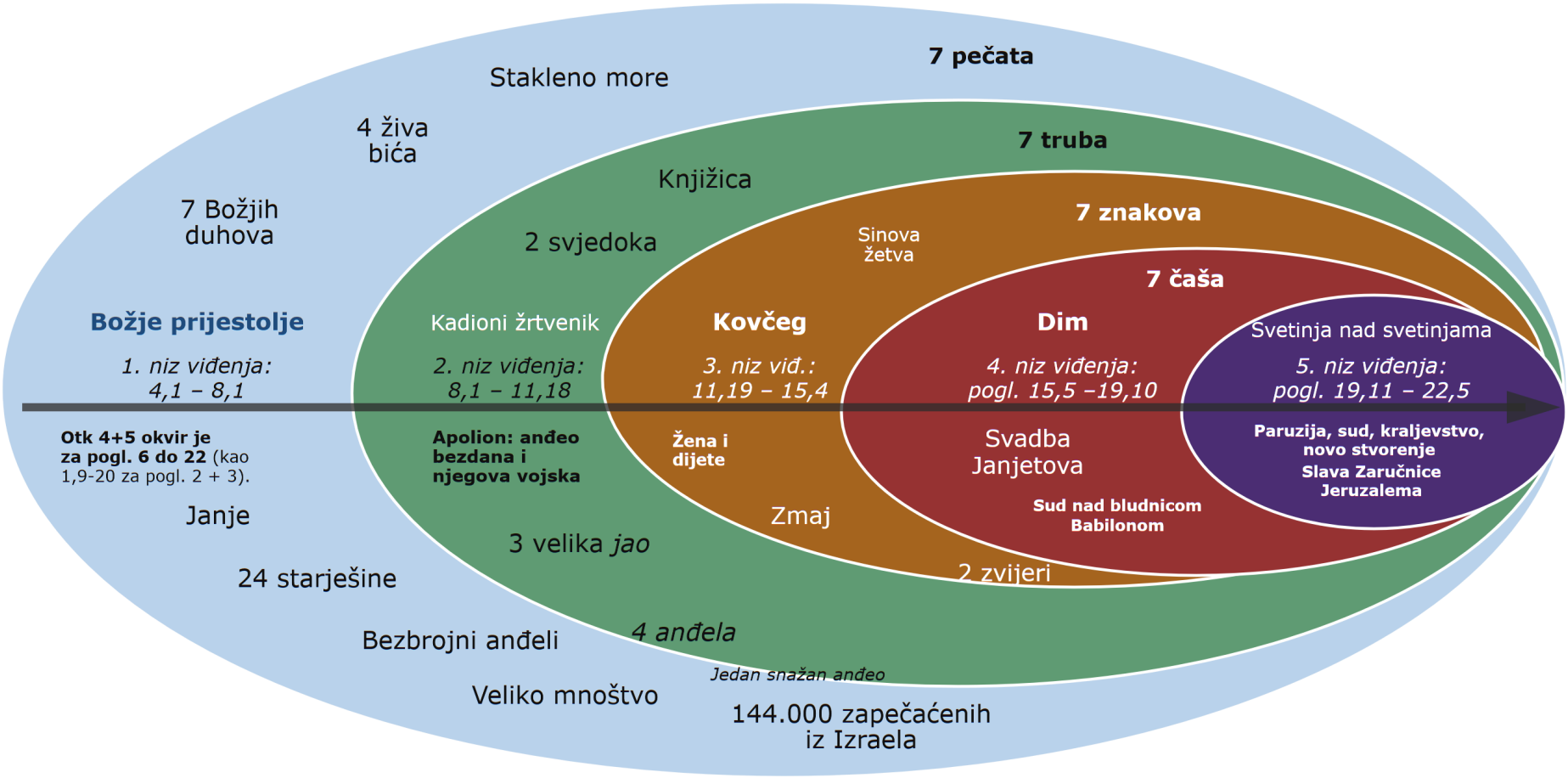

15. Podrobni raspored

Uvod poslanice 1,1-8

1. Natpis: 1,1 (početak)
2. Podrijetlo i svrha: 1,1.2
3. Blaženstvo: 1,3
4. Pozdrav: 1,4 i 5 (početak)
5. Doksologija: 1,5.6
6. Tema: 1,7
7. Predstavljanje pravoga Davatelja Otkrivenja: 1,8

Prvi glavni dio: Viđenje na zemlji: Sin Čovječji i 7 poruka 7 crkvama 1,9-3,21

Uvod u diktat sedam poruka sedam crkvama 1,9-20

1. Ivanove vanjske okolnosti: 1,9
2. Gospodinovo predstavljanje i njegov nalog Ivanu: 1,10.11
3. Sedam svijećnjaka 1,12
4. Sin Čovječji: 1,13-16
5. Ivanova reakcija i Gospodinovo ohrabrenje 1,17.18
6. Ponavljanje naloga: 1,19
7. Tumačenje zvijezda i svijećnjaka: 1,20

I. Efezu 2,1-7

1. Oslovljavanje i predstavljanje: 2,1
2. Priznanje: 2,2.3
3. Prijekor: 2,4
4. Uputa s prijetnjom: 2,5
5. Pohvala: 2,6
6. Poziv na slušanje
7. Obećanje pobjedniku: 2,7

II. Smirni 2,8-11

1. Oslovljavanje i predstavljanje: 2,8
2. Priznanje: 2,9
3. Ohrabrenje i priprema: 2,10 (početak)
4. Uputa: 2,10
5. Obećanje nagrade: 2,10 (kraj)
6. Opći poziv na slušanje: 2,11 (početak)
7. Obećanje pobjedniku: 2,11 (kraj)

III. Pergamu 2,12-17

1. Oslovljavanje i predstavljanje: 2,12

2. Priznanje: 2,13
3. Prijekor: 2,14.15
4. Uputa: 2,16
5. Najava suda: 2,16
6. Opći poziv na slušanje: 2,17 (početak)
7. Obećanje pobjedniku: 2,17 (kraj)

IV. Tijatiri 2,18-29

1. Oslovljavanje i predstavljanje: 2,18
2. Priznanje: 2,19
3. Prijekor: 2,20.21
4. Najava suda: 2,22.23
5. Ohrabrenje za vjerne: 2,24.25
6. Obećanje pobjedniku: 2,26-28
7. Opći poziv na slušanje: 2,29

V. Sardu 3,1-6

1. Oslovljavanje i predstavljanje: 3,1
2. Priznanje = prijekor: 3,1
3. Uputa: 3,2 i 3 (početak)
4. Najava suda: 3,3 (kraj)
5. Ohrabrenje za vjerne: 3,4
6. Obećanje pobjedniku: 3,5
7. Opći poziv na slušanje: 3,6

VI. Filadelfiji 3,7-13

1. Oslovljavanje i predstavljanje: 3,7
2. Priznanje i utjeha: 3,8
3. Ohrabrenje (s obzirom na neprijatelje): 3,8.9
4. Obećanje očuvanja: 3,10
5. Uputa: 3,11
6. Obećanje pobjedniku: 3,12
7. Opći poziv na slušanje: 3,13

VII. Laodiceji 3,14-21

1. Oslovljavanje i predstavljanje: 3,14
2. Priznanje = prijekor: 3,15
3. Najava suda: 3,16-17
4. Uputa : 3,18-19
5. Obećanje za vjerne: 3,20
6. Obećanje pobjedniku: 3,21

7. Opći poziv na slušanje: 3,22

Drugi glavni dio: Viđenja na nebu: „Što će se dogoditi poslije toga“ 4,1- 22,5

I. Prvi niz viđenja: sedam pečata 4,1-8,1

Uvod u sedam pečata: Bog povijesti i njegova okolina 4,1 - 5,14

1. Otvaranje vrata na nebu i prenošenje vidioca na nebo 4,1 i 2 (početak)
2. Prijestolje i Onaj koji sjedi na prijestolju: 4,2.3
3. Okolina prijestolja: 4,4-8
4. Štovanje Onoga koji sjedi na prijestolju od 24 starješine: 4,9-11
5. Knjiga u ruci Onoga koji sjedi na prijestolju: 5,1-5
6. Janje usred prijestolja: 5,6.7
7. Štovanje Janjeta: 5,8-14

Otvaranje prvih šest pečata 6,1 -17

- Prvi pečat: luk i vijenac pobjede: osvajanja, pobjede: 6,1.2
- Drugi pečat: velik mač: ratovi: 6,3.4
- Treći pečat: vaga: glad: 6,5.6
- Četvrti pečat: smrt: vlast da ubija mačem, glađu, (kužnom) smrću i divljim zvijerima: 6,7.8
- Peti pečat: duše mučenika pod žrtvenikom: 6,9.11
- Šesti pečat: potresi: 6,12.17

Dva umetnuta viđenja 7,1-17

- Pečaćenje 144 000: 7,1-8
- Bezbrojno mnoštvo pred prijestoljem: 7,9-17

Otvaranje sedmoga pečata 8,1

II. Drugi niz viđenja: sedam truba 8,(1) 2- 11,19

Uvod u sedam truba 8,(1) 2 -6

- Pojava anđela s trubama: 8,2
- Anđeo s kadionicom: 8,3-5
- Priprema za trubljenje: 8,6

Trubljenje prvih šest truba 8,7 - 9,21

- Prva truba: zemlja: stan i biljna hrana: 8,7
- Druga truba: more: ribolov i trgovina: 8,8.9
- Treća truba: voda: ono najnužnije za život: 8,10.11
- Četvrta truba: nebeska tijela i najava triju jao: 8,13
- Peta truba (prvi jao) i najava još dvaju jao: 9,1-12
- Šesta truba (drugi jao): 9,13-21

Dva umetnuta viđenja 10,1-11,14

- Anđeo s knjižicom: 10,1-11
- Mjerenje hrama i dva svjedoka u Jeruzalemu: 11,1-14

Trubljenje sedme trube 11,15-18

- Najava trećega jao: 11,14
- Trubljenje sedme trube (treći jao): 11,15 (početak)
- Najava Božje vladavine: 11,15 (sredina)
- Štovanje Boga od 24 starješine: 11,16-18

III. Treći niz viđenja: dodatna viđenja i povijesne pojedinosti 11,19-15,4

Uvod: otvaranje svetišta na nebu 11,19

1. Viđenja o nevidljivom glavnom neprijatelju: zmajeva borba protiv žene 12,1 -17

- Prva slika: zmajev napad na novorođeno dijete: 12,1-6
- 1. znak: žena koja rađa: 12,1.2
- 2. znak: zmaj koji prijeti ženi i njezinu djetetu: 12,3.4
- Rođenje i očuvanje djeteta: 12,5
- Bijeg i očuvanje žene: 12,6
- Druga slika: zmajeva neuspješna borba na nebu: 12,7-12
- Njegov poraz i njegov pad na zemlju: 12,7-9
- Klicanje na nebu zbog njegova poraza: 12,10-12
- Treća slika: zmajev napad na ženu i njezino ostalo potomstvo: 12,13-17
- Njegovo progonjenje žene i njezino očuvanje: 12,13-16
- Njegova borba protiv ostaloga ženina potomstva: 12,17

2. Viđenja o vidljivom glavnom neprijatelju: borba zvijeri protiv svetih 13,1 -18

- Zvijer iz mora: 13,1-10
- Opis: 13,1-3
- Njezino štovanje: 13,4
- Njezino huljenje Boga: 13,5-6
- Njezin rat protiv svetih: 13,7.8
- Poziv svetima na vjernost: 13,9-10
- Zvijer iz zemlje: Otk 13,11-18
- Opis druge zvijeri: 13,11-14 (početak)
- Nauk druge zvijeri: 13,14-18

3. Pogled unaprijed na cilj: 144 000 s Janjetom na Sionu – i njihova pjesma 14,1-5

- Njihov opis:14,1
- Njihova pjesma: 14,2.3
- Njihova identifikacija: 14,4.5

4. Tri anđela koji najavljuju sud 14,6-13

- Prvi anđeo: vječno evanđelje: 14,6.7
- Drugi anđeo: pade Babilon: 14,8
- Treći anđeo: upozorenje na otpad: 14,9-11
- Poziv na držanje Božjih zapovijedi i vjere u Isusa: 14,12
- Blaženstvo mrtvih odsad: 14,13

5. Sin Čovječji na oblaku i tri anđela koji dovikuju 14,14 -20

- Žetva žita na zemlji: 14,14-16
- Berba grožđa na zemlji: 14,17-20

6. Priprema sedam anđela s posljednjim zlima 15,1

7. Drugi pogled unaprijed na cilj: pobjednici na staklenom moru – i njihova pjesma 15,2-4

- Pobjednici: 15,2
- Pjesma pobjednika: 15,3.4

IV. Četvrti niz viđenja: sedam čaša (= završetak sudova sedme trube) 15,5-19,10

Uvod u sedam čaša 15,5-16,1

- Otvaranje svetišta šatora svjedočanstva: 15,5
- Pojava 7 anđela sa 7 čaša: 15,6-8
- Zapovijed da se izlije 7 čaša: 16,1

Izlijevanje prvih šest čaša 16,2-9

- Izlijevanje 1. čaše: zemlja: 16,2
- Izlijevanje 2. čaše: more: 16,3
- Izlijevanje 3. čaše: voda: 16,4-7
- Izlijevanje 4. čaše: sunce: 16,8.9
- Izlijevanje 5. čaše: carstvo zvijeri: 16,10.11
- Izlijevanje 6. čaše: Eufrat: 16,12

Umetnuto viđenje: okupljanje za rat 16,13 -16

- Izlazak nečistih duhova da okupe kraljeve: 16,13-14
- Umetnuti poklik: blaženstvo onih koji bdiju: 16,15
- Okupljanje za rat u Harmagedonu: 16,16

Izlijevanje 7. čaše: zrak 16,17 -21

V. Dopunsko viđenje uz četvrti niz viđenja: bludnica – njezina lažna slava i njezin pad 17,1-19,10

Bludnica i zvijer 17,1-18

- Uvodno: 17,1-3
- Opis žene: 17,3-6
- Objašnjenja o ženi i zvijeri: 17,7-18

Propast Babilona 18,1-24

- Najava pada: 18,1-3
- Opomena da je se napusti i da joj se plati za njezine grijehe: 18,4-7
- Najava njezinih zala: 18,8
- Tužaljka stanovnika zemlje nad njezinim padom: 18,9-19
- Posljedice njezina pada: 18,21-24

Četiri aleluja nad propašću Babilona i najava svadbe Janjetove 19,1-10

- Prvi aleluja: 19,1.2
- Drugi aleluja: 19,3
- Treći aleluja: 19,4.5
- Četvrti aleluja i najava svadbe Janjetove: 19,6.7
- Priprema svadbe Janjetove: 19,8.9

Reakcija vidioca 19,10

VI. Peti niz viđenja: Božja pobjeda i posljednji sudovi: 19,11-22,5

1. Ponovni dolazak Isusa Krista 19,11 -16

- a. Otvaranje neba: 19,11 (početak)
- b. Konjanik na bijelom konju: 19,11.
- c. Opis konjanika: 19,12-16
- Njegove oči: 19,12
- Njegove krune: 19,12
- Njegovo ime: 19,12
- Njegova odjeća: 19,13
- Njegovo bitno ime: 19,13
- Njegove vojske: 19,14
- Njegov mač: 19,15
- Njegov službeni naslov: 19,16

2. Najava Božje sudske gozbe 19,17.18

3. Sud nad zvijeri i lažnim prorokom i njihovim vojskama 19,19 -21

4. Privremeni sud nad Sotonom 20,1-3

- a. Izvršitelj: 20,1
- b. Izvršenje: 20,2 i 3 (početak)
- c. Svrha: 20,3
- d. Vremensko ograničenje: 20,3 (kraj)

5. Tisućljetno kraljevstvo 20,4-10

- a. Vladavina svetih: 20,4-6
- b. Sud nad Sotonom: 20,7-10

6. Sud nad mrtvima 20,11-15

- a. Prizor suda: 20,11-12 (početak)
- b. Tijek suda: 20,12 (kraj) i 13
- c. Osuda: 20,14.15

7. Ono novo 21,1-8

- a. Novo stvorenje: 21,1
- b. Novi Jeruzalem: 21,2
- c. Novo zajedništvo s Bogom: 21,3.4
- d. Božje završne riječi Ivanu: 21,5-8

VII. Dopunsko viđenje uz peti niz viđenja: Zaručnica – njezina slava 21,9-22,5

Uvod 21,9-10

Izgled grada 21,11-27

1. Njegov sjaj (njegova slava): 21,11
2. Njegov vanjski izgled 21,12-14
3. Njegove mjere: 21,15-17
4. Njegov građevni materijal (ljepota, dragocjenost): 21,18-21
5. Njegovo svetište: 21,22
6. Njegovo svjetlo: 21,23
7. Njegovi stanovnici: 21,24-27

Život stanovnika grada 22,1-5

1. Njihova voda: 22,1
2. Njihov plod: 22,2 (početak)
3. Njihovo zdravlje: 22,2 i 3 (početak)
4. Njihovo vodstvo: 22,3
5. Njihovo štovanje Boga: 22,3.4
6. Njihovo svjetlo: 22,5
7. Njihova zadaća: 22,5 (kraj)

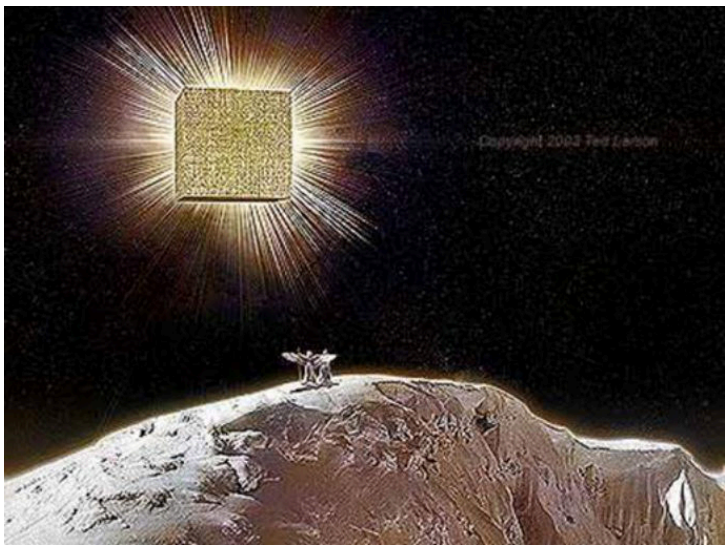

Zaključak poslanice 22,6-21

Sedam riječi o ovoj poruci 22,6-19

1. Ona je istinita. 22,6 (početak)
2. Ona je aktualna. 22,6 (sredina) i 7 (početak)
3. Treba je čuvati. 22,7
4. Ona je važna: 22,8-15
5. Ona je od Isusa: 22,16
6. Ona je evangelizacijska: 22,17
7. Ne smije se mijenjati: 22,18.19

Posljednje Isusove riječi 22,20 (početak)

Završni pozdravi 22,20.21

Prema Thomasu Jettelu

16. Mogući ustroj Otkrivenja

Mjesto		*Poglavlje i redak*	*Sadržaj*
1,1-8	***PROLOG***	1-3	**Predgovor**
			1.2 Naslov/natpis 3 Blaženstvo
		4-8	**Uvod**
			4-6 Pozdrav sa željom milosti i proslavom Krista 4a Oslovljavanje, 4b-5a Želja blagoslova 5b-6 Hvalospjev/doksologija 7-8 Otvaranje glavne teme (drame) 7 Tema/geslo (knjige) 8 Bog, Gospodin: koji jest, koji bijaše i koji dolazi
1,9-3,22	**1. čin ili cjelina ili ciklus**	***CRKVA NA ZEMLJI NA KUŠNJI I POD PROSUDBOM***	
		1,9-20	**Preludij** (predigra) Viđenje poziva: proslavljeni Krist kao onaj koji prosuđuje crkve
		2,1-3,22	7 pisama 7 mjesnim crkvama u Maloj Aziji Efez, Smirna, Pergam, Tijatira, Sard, Filadelfija, Laodiceja
4,1-8,1	**2. čin ili cjelina ili ciklus**	***PRIPREMA I OTVARANJE SUDA***	
		4,1-5,14	**Preludij:** viđenje prijestolja Stvoritelja i Janjeta
		6,1-17	*Otvaranje 7 pečata*
		7,1-17	**Interludij** (međuigra, umetnuti stavak)(144.000 zapečaćenih, veliko mnoštvo)
		8,1 i d.	7. pečat
8,2-11,18	**3. čin ili cjelina ili ciklus**	***7 TRUBA***	
		8,2-6	**Preludij** (viđenje nebeskoga kadionoga žrtvenika)
		8,7-9,21	*7 truba (sudova)*
		10,1-11,14	**Interludij** (2 svjedoka)
		11,15-18 i d.	7. truba – došla je Kristova vlast nad svijetom.
11,19-14,20	**4. čin ili cjelina ili ciklus**	**VELIKA BORBA IZMEĐU BOGA I SOTONE**	
		11,19-12,12	**Preludij** (nebesko viđenje: kovčeg saveza) Žena i dijete
		12,13-13,18	Sotonsko trojstvo: 12,13-18 Nebeski zmaj, stara zmija 13,1-10 Morska neman 13,11-18 Zemaljska neman
		14,1-5	**Interludij** (Janje i 144.000 zapečaćenih)
		14,6-13	Trostruka anđeoska poruka: (vječno evanđelje, Babilon je pao, najava vječnoga suda)

Mjesto		*Poglavlje i redak*	*Sadržaj*
		14,14-20 i d.	**Postludij** (viđenje suda pri Kristovu dolasku) Žetva žita / berba grožđa na cijeloj zemlji
15,1-16,17	**5. čin ili cjelina ili ciklus**	***7 SUDOVA ČAŠA NAD STANOVNICIMA ZEMLJE***	
		15,1-16,1	**Preludij** (viđenje hrama)
		16,2-17 i d.	*7 sudova čaša, koji dovršavaju Božji gnjev*
		16,15	**Interludij** (blaženstvo)
16,18-19,10	**6. čin ili cjelina ili ciklus**	***KAZNENI SUD NAD BLUDNICOM BABILONOM***	
		16,18-17,3a	**Preludij** (anđeo 7. čaše)
		17,3b-18	Tajna Babilona i veza s 1. zvijeri
		18,1-24	Propast Babilona
		19,1-10 i d.	**Postludij** (klicanje na nebu – prava Zaručnica Janjetova nasuprot bludnici Babilonu)
19,11-21,1	**7. čin ili cjelina ili ciklus**	***TROSTRUKI POSLJEDNJI SUD***	
		19,11-18	**Preludij** (Krist se pojavljuje – nebo otvoreno)
		19,19-21	Rat protiv morske i zemaljske nemani i posljednji sud nad njima
		20,1-10	1000 godina tamnice za zmaja, Sotonu, 1000 godina Kristove vladavine, milenij, posljednja pobuna
		20,11-15	Bijelo prijestolje: posljednji sud nad mrtvima
		21,1 i d.	**Postludij** (novo nebo i zemlja)
21,2-22,5	**(8.) završni čin i vrhunac**	***CRKVA ISUSA KRISTA U DOVRŠENJU***	
		21,2-10,a	**Preludij** (jedan od anđela s čašama)
		21,10b-22,5	Viđenje novoga Jeruzalema, novo nebo, nova zemlja
22,6-21	***EPILOG***	6-9	Zaključak
		10-20	Pogovor
		21	Blagoslov

Prema Rolfu J. Pöhleru

Pogledajte, morali su ih pokopati,
one koji su svijetu davali zapovijedi,
i njihova riječ nema opstanka.
Njihove kuće postale su ruševine,
njihov novac više ne vrijedi,
onaj što se našao u zemlji.
Njihova su imena zamrla,

njihove pjesme nitko ne pjeva,
njihova kraljevstva bez ljudi,
njihovi su pečati slomljeni,
njihovim jezicima nitko ne govori,
njihov zakon odavno više ne vrijedi.

Isusovo će ime ostati,
Isusovo kraljevstvo nikad neće propasti,
njegova zapovijed vrijedi uvijek.
Isusovoj riječi sve mora ustupiti
i njega ne može dosegnuti nikakva smrt.
Isus vlada dovijeka

17. (Ne)sveto trojstvo, poglavlja 12-14

Božansko Trojstvo	*Sotonsko trojstvo*
Otac	**Nebeski zmaj**
daje Sinu vlast i prijestolje 2,28 3,21 12,5	daje „Zvijeri“ vlast i prijestolje 13,2.7
Sin	**1. zvijer iz mora**
Mihael = „Tko je kao Bog?“ 12,7	***„Tko je jednak Zvijeri?“ 13,4***
Janje 5,6 i d. 11,1 i d.	neman/mješovita zvijer 13,2
sa 7 rogova 5,6	s 10 rogova 13,1
i mnogo kruna 14,14 19,12	i 10 kruna 13,1
i (časna) imena 19,12.16	i (hulna) imena 13,1
djeluje 3½ godine na zemlji	bjesni 3½ godine na zemlji 12,6.14 13,5
dobiva smrtnu ranu 5,6.12	dobiva smrtnu ranu 13,3.12.14
bijaše - jest - opet dolazi 1,4.8 4,8 11,17	bijaše - nije - opet dolazi 17,8.11
doživljava uskrsnuće 1,18	doživljava uskrsnuće 13,3.12.14
doživljava ustoličenje 3,21 5,12 12,5	doživljava ustoličenje 13,2.7
štuju ga stanovnici neba 5,8 i d. 7,10 12,10 15,2-4 22,3	štuju ga stanovnici zemlje 13,4.8
koji nose pečat 7,3 14,1	koji nose žig 13,16 19,20
pobjednik je i nadvladava 5,5	pobjednik je i nadvladava 13,7
bori se za svete 19,11 i d.	bori se protiv svetih 13,7
govori u ime Boga 19,13	govori u ime zmaja 13,5
Duh Sveti	**2. zvijer iz zemlje**
pravi prorok (proročki duh) *usp. Iv 14,16-26 15,26 16,5-15*	***lažni prorok (proročki duh)*** *Otk 16,13*
Kristov je zamjenik	zamjenik je Zvijeri 13,12
	ima rogove kao janje 13,11
govori kao Janje	govori kao zmaj
vodi ljude k štovanju Janjeta	zavodi ljude na štovanje Zvijeri 13,12.14
čini da oganj pada s neba Dj 2,3	čini da oganj pada s neba 13,13 i d.
daje život 11,11	daje život 13,15
daje Božji pečat = ime Janjeta 7,1 i d. 14,1	nameće Sotonin žig = ime „Zvijeri“ 13,16-18

Prema Rolfu J. Pöhleru

18. Krist i njegova imena u Otkrivenju

	Imena	Broj	Biblijska mjesta u Otkrivenju
1	**Isus Krist**	4	1,1.2.5.9
2	**Vjerni svjedok**	1	1,5
3	**Prvorođenac od mrtvih**	1	1,5
4	**Knez kraljeva zemaljskih**	1	1,5
5	**Alfa i Omega**	3	1,8; 21,6; 22,13
6	**Isus**	8	1,9; 12,17; 14,12; 17,6; 19,10.10; 20,4; 22,16
7	**Gospodin**	2	1,10; 12,13
8	**Netko sličan Sinu Čovječjemu**	2	1,13; 14,14
9	**Prvi i Posljednji**	3	1,17; 2,8; 22,13
10	**Živi**	3	1,18; 4,9.10
11	**Onaj koji drži sedam zvijezda u svojoj desnici**	1	2,1
12	**Onaj koji ima oštar dvosjekli mač**	1	2,12
13	**Sin Božji, koji ima oči**	1	2,18
14	**Jutarnja zvijezda**	2	2,28; 22,16
15	**Onaj koji ima sedam Božjih duhova ...**	1	3,1
16	**Sveti, Istiniti ...**	1	3,7
17	**Amen**	17	3,14
18	**Vjerni i istiniti svjedok**		3,14
19	**Početak Božjega stvorenja**	1	3,14
20	**Lav iz plemena Judina**	1	5,5
21	**Korijen Davidov**	2	5,5; 22,16
22	**Janje**	27	5,6.8.12.13; 6,1.16; 7,9.10.14.17; 12,11 13,8; 14,1.4. 4.10; 15,3; 17,14.14; 19,7.9; 21,9.14.22. 23.27; 22,1.3
23	**Njihov Gospodin (svjedoka)**	1	11,8
24	**Njegov Krist**	2	11,15; 12,11
25	**Sin, muško dijete ...**	1	12,5
26	**Muško dijete**	1	12,13
27	**Onaj koji je sjedio na oblaku**	2	14,15.16
28	**Gospodar gospodara**	2	17,14; 19,16
29	**Kralj kraljeva**	2	17,14; 19,16
30	**Vjeran i Istinit**	1	19,11
31	**Riječ Božja**	1	19,13
32	**Krist**	2	20,4.6

	Imena	Broj	Biblijska mjesta u Otkrivenju
33	**Onaj koji je sjedio na prijestolju**	1	21,5
34	**Početak i Svršetak**	2	21,6; 22.13
35	**Izdanak iz korijena Davidova**	1	22,16
36	**Gospodin Isus**	1	22,20
37	**Gospodin Isus Krist**	1	22,21
		89	

Izvor: Werner Mücher, Die Offenbarung

19. Početak i kraj – Mojsije i Ivan

Između početka i kraja Biblije postoji niz veza koje nam pokazuju da je Biblija *jedna cjelina*, s *jednim* piscem i *jednim* planom.

Na početku	**Na kraju**
Post 1,1 U *početku* stvori Bog nebesa i zemlju.	Otk 22,13 b Ja sam *Početak …*
Post 1,1 *Nebesa* i *zemlju.*	Otk 21,1 I vidjeh novo *nebo* i novu *zemlju.*
Post 1,2 i *tama* bijaše nad bezdanom.	Otk 22,5 I *noći* više neće biti (usp. Otk 21,25).
Post 1,3 I reče Bog: Neka bude *svjetlost!* I bi *svjetlost.*	Otk 21,23 Božja ga slava *obasjava*, a njegova je *svjetiljka* Janje.
Post 1,10 A skup voda nazva *morem.*	Otk 21,1 I *mora* više nema.
Post 1,14-16 … *sunce* i *mjesec*, da svijetle zemlji.	Otk 21,23 Gradu ne treba ni *sunca* ni *mjeseca* da mu svijetle.
Post 1,16 I zvijezde.	Otk 22,16 Ja sam sjajna *zvijezda jutarnja.*
Post 2,4.5 Sve stvoreno i *učinjeno.*	Otk 21,5 I reče onaj koji je sjedio na prijestolju: Evo, *činim* sve *novo.*
Post 2,9 *Stablo života* usred vrta.	Otk 22,2 Usred gradske ulice jest *stablo života.*
Post 2,10 I *rijeka* je izlazila iz Edena da natapa vrt.	Otk 22,1 *Rijeka* života, sjajna kao kristal, koja je izvirala iz prijestolja Boga i Janjeta.
Post 2,11 Zemlja Havila, gdje ima *zlata*, a zlato je te zemlje dobro.	Otk 21,18 Grad je od čistoga *zlata*, nalik čistomu staklu.
Post 2,12 *Dragocjeno kamenje.*	Otk 21,19 A temelji gradskoga zida bijahu ukrašeni svakovrsnim *dragim kamenjem.*
Post 4,17 *Grad* koji je sagradio Kajin.	Otk 21,2 I vidjeh sveti *grad*, novi Jeruzalem, kako silazi s neba od Boga, opremljen kao zaručnica nakićena za svojega muža.
Post 2,15 Božje zajedništvo s *ljudima.*	Otk 21,3 I on će prebivati s njima *(s ljudima).*
Post 2,21-23 *Zaručnica* se dovodi svojemu mužu.	Otk 21,2 Kao *zaručnica* nakićena za svojega muža.
Post 3,1 *Zmija* počinje svoje djelovanje kao varalica.	Otk 20,10 Stara *zmija*, koja zavodi narode, bačena je u jezero ognjeno i sumporno.
Post 3,4 Ulazi *laž.*	Otk 21,27 I ništa neće ući u grad što čini gnusobu i *laž.*
Post 3,7 Spoznali su da su goli; svezali su *smokvino lišće* i načinili sebi pregače.	Otk 19,8 I dano joj je da se obuče u *tanko platno*, čisto i sjajno; jer tanko platno jest pravednost svetih.
Post 3,7 Čovječanstvo *izgubljeno.*	Otk 21,24 Narodi *spašeni.*
Post 3,8 I čovjek i njegova žena *sakriše* se od lica Gospodina Boga među drveće vrta.	Otk 21,3 Evo šatora *Božjega* među ljudima.
Post 3,17-19 Dosuđeni *muka* i *trud.*	Otk 21,4 I on će otrti svaku suzu s njihovih očiju. Nema žalosti, nema jauka, *nema boli.*
Post 3,19 Dosuđena *smrt.*	Otk 21,4 *Smrti* više neće biti.
Post 3,17 Izrečeno *prokletstvo.*	Otk 22,3 I nikakva *prokletstva* više neće biti.
Post 3,15 Veliko obećanje.	Otk 20-22 Obećanje ispunjeno.

Izvor: časopis „KOMM“, siječanj 2012.

20. Pregledani komentari

Allen, James, Die Offenbarung, Was die Bibel lehrt, Dillenburg, 1999

Baines, T.B., The Revelation of Jesus Christ, London, 1905

Barclay, William, Das sagt der Auferstandene, Kassel, 1967

Beale, Gregory K., The Book of Revelation: A Commentary on the Greek Text, Grand Rapids, 1999

Dennet, Edward, The Vision of John in Patmos

Dönges, Dr. Emil, Was bald geschehen muss, Dillenburg, 1985

Frey, Hellmuth, Das Ziel aller Dinge, Das erweckliche Wort, Lahr-Dinglingen, 1977

Grant, F.W., Numericale Bible, New Jersey, 1978

Gregg, Steve, Revelation, Four Views, A Parallel Commentary, Nashville, 1997

Guthrie, Donald, New Testament Introduction, Don Mills 1970

Hartenstein, Karl, Der wiederkommende Herr, Stuttgart, 1948

Hausoul, Raymond R., Openbaring, http://bijbelstudie.110mb.com/index.php, 2009

Hinkelmann, Frank, Die sieben Sendschreiben der Offenbarung, Nürnberg, 2004

Keck, Erwin, Die Offenbarung, Route 66 – Quer durch die Bibel, http://www.ewaldkeck.de/downloads/route66.html

Jettel, Thomas, Gedanken zur Gliederung des Buches der Offenbarung, 2010, neobjavljeni rukopis

Ladd, Georg Eldon, A Commentary on the Revelation on John, Grand Rapids, 1972

Johnson, Dennis E., Triumph of the Lamb, New Yersey, 2001

Kelly, William, The Revelation, London, 1901

Ouweneel, W.J., De Openbaring van Jesus Christus, Deel 1 en 2, Vaasen, 1988

Peters, Benedikt, Geöffnete Siegel, Berneck, 1991

Poythress, Vern S., The returning King, New Jersey, 2000

Rossier, Henry, Die symbolische Sprache der Offenbarung, Neustadt, 1972

Smith, Hamilton, Die Sendschreiben an die sieben Versammlungen, Interlaken

Tenney, Merril C., Die Welt des Neuen Testaments, Marburg, 1979

Trail, Ronald L. AN EXEGETICAL SUMMARY OF REVELATION, SIL International, Texas, 2008